

ЕГЛЕ

ЛИТОВСКА ПРИКАЗКА

Превод от руски: Светослав Минков, 1954

chitanka.info

Една привечер три сестри се къпели в едно езеро. Поплували, поплискали се с вода и излезли на брега. Двете по-големи се облекли, а най-малката — наричали я Егле — едва протегнала ръка към ризата си, изведнъж някой засъскал срещу нея! Погледнала Егле — в ръкава се вмъкнал смок.

— Махай се! — завикала девойката.

— Ако ми обещаеш, че ще се омъжиш за мен, ще се махна — казал смокът с човешки глас.

Егле се разсърдила, а сестрите ѝ се смеят.

— Защо пък да не ти стане годеник — казват, — съгласи се, сестрице.

И затичали към къщи.

Останала Егле сама на брега. Слънцето залязло, станало съвсем тъмно. Уплашила се Егле — как ще си отиде без риза у дома?

— Мили смокчо, дай ми ризата! — моли тя.

А смокът си знае все, своето:

— Стани ми годеница!

— Е, добре — извикала Егле, — да бъде, както ти искаш!

Смокът изпълзял от ръкава. А Егле грабнала ризата си и хукнала подир сестрите си.

На другата сутрин Егле седнала до прозорчето да преде прежда. Седи, преде и песни пее. За смока забравила и да мисли. Изведнъж чува — в двора нещо зашумяло, засъскало. Погледнала девойката през прозорчето и примряла от страх.

Дворът бил пълен със смокове! Съскат, извиват се. А трите най-големи, най-дебели пропълзели по прага и през цепнатината под вратата се промъкнали в къщи.

Егле изтичала от стаята и — право в килера! Завряла се в един ъгъл, трепери от страх.

А смоковете говорят на бащата и майката.

— Дошли сме сватове от самия цар на езерните води. Пригответе вашата най-малка дъщеря. Тя е обещала да се омъжи за нашия господар.

Ами сега? Макар да е цар, все пак е пълзяща гадина, студен смок — как ще му дадат любимата си дъщеря! Пък и не могат да откажат — самата девойка е дала дума.

Тъкмо в това време у тях била на гости старата им съседка. Тая бабичка пришепнала на бащата и майката:

— Дайте им вместо дъщерята една бяла гъска. Какво ти разбират смоковете!

Бащата и майката тъй и сторили. Изнесли една бяла гъска и казали на сватове:

— Ето нашата най-малка дъщеря. Водете годеницата при годеника.

Смоковете сложили бялата гъска в едно корито и я повели през двора. Тъкмо стигнали до портата, слушат — кукувица кука:

*Ку-ку, ку-ку!
Девойката скриха,
гъсчица сгодиха.
Ку-ку!*

Върнали се смоковете в къщи, засъскали, запискали — искат истинската годеница.

Старата съседка пак пошепнала на бащата и майката:

— Дайте им една бяла овчица.

Майката и бащата довели една бяла овчица.

— Не ни се искаше да се разделяме с дъщерята — казват те на смоковете, — но няма що! Вземете я, водете я при годеника.

Смоковете повели бялата овчица. Половината село изминали, но кукувицата пак закукала:

*Ку-ку, ку-ку!
Девойката скриха,
овчица сгодиха.
Ку-ку!*

Запълзели сватове назад.

— Не — казват, — не е тая годеницата.

А старата съседка все подучва:

— Дайте на смоковете една бяла крава.

Довели една бяла крава, вързали на шията ѝ алена панделка, дали я на сватове.

Смоковете подкарвали кравата през селото, извели я до самата селска мера. А там на един храст кукувицата седи и кукувичка песен пее:

*Ку-ку, ку-ку!
Девојката скриха,
кравичка сгодиха.
Ку-ку!*

Върнали се сватове и рекли:

— Ние дойдохме с почит при вас, а вие ето как се отнасяте! Три пъти ни излъгахте! Внимавайте: ако ни излъжете четвърти път — ще ви сполети нещастие. Със зъби ще изгризем дърветата ви в градините, с опашки ще очукаме посевите ви в нивята.

Егле чула тия думи и излязла от килера при сватове.

— Аз — рекла — съм дала дума и аз отговарям. Водете ме при годеника.

Сватове пълзят през селото, подир сватове Егле върви, подир Егле смоковете в праха се извиват — годеницата при годеника водят. А кукувицата лети след тях и кукувичка, песен пее:

*Ето годеницата,
ето хубавицата,
сякаш тънка елица
със свилени кърдрици!*

Стигнали до езерото. Водата се разпенила, закипяла и се отдръпнала от брега. И на прибрежния пясък се явил момък — напет, красив, в богати дрехи.

— Аз съм твоят годеник — казал момъкът на Егле. — Наричат ме Жалтис. За другите хора съм смок, който се вие по земята, но за

тебе, девойко, хвърлих змийската си кожа, на тебе единствена открих своето име. Ще ме обикнеш ли, хубавице?

— Ще те обикна — отвърнала Егле, — ще ти бъда вярна жена. — И отишла с годеника си в подводното царство.

Оттогава минали девет години. Егле родила на мъжа си двама сина и една дъщеря. Добре живяла Егле. И децата излезли мили, послушни, и мъжът ѝ я обичал и се грижел за нея. Но ето че Егле се затъжила за родния дом. Омръзнало ѝ подводното царство, поискало ѝ се да види баща си и майка си, да размени нежни думи с братята си, край чекръка да попее песни със сестрите си.

Помолила мъжа си:

— Пусни ме, Жалтис, да погостувам у дома, да покажа на татко и мама нашите дечица.

А Жалтис не я пуска.

— Нима не ти е добре в подводното царство? — пита я той.

— Не, добре ми е — отвръща Егле. — Но лоша е оная дъщеря, която забравя завинаги баща си и майка си.

— Е, да бъде, както ти искаш — казал Жалтис. — Ще те пусна, но преди това ще ми изпредеш тая златна къделя.

Седнала Егле да преде. Един ден преде, втори ден преде, а къделята все не намалява. Дори става сякаш по-голяма.

А старата бавачка, която гледала малката дъщеря, видяла как Егле преде преждата, поклатила глава и каза:

— И до моите години да доживееш, пак няма да изпредеш цялата къделя.

— Тогава какво да сторя? — попитала Егле.

— Нагрей на огъня един шиш и промуши с него къделята.

Взела Егле един шиш, нагорещила го до червено и едва го боднала в къделята — из преждата изведнъж изскочила една голяма жаба. Тая жаба седяла в къделята и изпускала из устата си златни нишки. Егле предяла от единия край преждата, а от другия къделята ставала още по-дълга. Сега Егле изпрела цялата къделя за една нощ.

На сутринта занесла на мъжа си преждата и каза:

— Каквото заповяда, аз го изпълних. Изпълни и ти това, което ми обеща.

— Добре — отвърнал Жалтис. — Аз не се отказвам от думите си. Ще те пусна при баща ти и майка ти, когато износиш тия обувки.

Жалтис извадил изпод пейката едни железни обувки и ги подал на жена си.

Обула Егле железните обувки. От сутрин до вечер ходи по остри камъни, катери се по скали, а на железните подметки — нито драскотина.

Бавачката я гледа и клати глава.

— Напрасно, дъще, се мъчиш. И сто години да живееш — сто години обувките здрави ще останат.

— Научи ме какво да направя — помолила Егле.

— Занеси ги на ковача и му кажи да ги хвърли в огнището.

Егле тъй и сторила. Ковачът нагрял железните обувки в огнището и те станали крехки и чупливи като стъкло. За един час Егле износила обувките.

Отишла при мъжа си и му казала:

— Сега ще ме пуснеш ли?

— Ще те пусна — рекъл Жалтис. — Само че как ще се явиш в родния дом без заешка баница? Внимавай, ще те одумат хората — възгордяла се е, ще кажат.

И Егле си спомнила. Още като била малка, баща ѝ и майка ѝ понякога излизали от къщи, но никога не се връщали с празни ръце. Ще донесат баница, ще дадат на всяко дете по късче и ще кажат: „По пътя вървахме, в заешка къща стигнахме, баница заю опече, на всички вас я обрече“. Такъв бил открай време обичаят по цяла Литва. Засрамила се Егле, че е забравила тоя дядовски обичай и изтичала да опече баница.

А мъжът ѝ тихичко скрил всички съдове и гърнета и оставил само едно решето. Но как да носи вода в решето, как да замеси тестото? Водата ще се излее през дупките, брашното ще се изсипе.

Но старата бавачка и сега помогнала. Взела тя мек ръжен хляб и залепила всички дупчици. Егле замесила в решетото тесто, нито капчица вода проляла, нито прашинка брашно изсипала.

Изпекла Егле баницата и започнала да се сбогува с мъжа си.

Той ѝ казал:

— Повече от девет дни не гостувай и гледай, когато се връщаш, никой да не те изпраща. Застани на брега и ме извикай така:

*Ако моят мил живее —
по водата закипяла
нека пяна се разлее,
пяна гъста, млечнобяла!*

*Ако моят мил убит е
и във твойта бездна плува —
нека кипне над вълните
пяна алена и кървава!*

— И вие, мои синове, и ти, дъще, дайте дума — каквото знаете, да не го разправяте на хората.

Децата дали дума.

Тогава Жалтис се превърнал в смок и изнесъл жена си и децата си на брега на езерото.

Голяма била радостта, когато Егле пристигнала с децата и похлопала на вратата на бащината къща.

Бащата и майката не могли да се нарадват на дъщеря си и на внуците, братята и сестрите не могли да се наприказват с Егле.

Само съседите заобикаляли къщата и говорели помежду си:

— Върна се смокицата със смокчетата. Хубостница — мъжа си у дома оставила. Дано не ни сполети някоя беда от тях!

Братята се обидили и започнали да увещават сестра си:

— Откажи се от мъжа си, остани при нас. Ако той дойде да те вземе, ние няма да те дадем.

Егле отговорила:

— Не сте прави, братя, да приказвате тъй. Как ще се откаже жената от живия си мъж, как ще лишиш децата от родния им баща! И да не дойде мъжът ми за мен, като настане време, аз сама ще го повикам от езерните води.

— А как ще го повикаш?

— Ех, братя! — отвърнала Егле. — Няма вие да го викате, та да знаете това. По-добре не ме разпитвайте, нищо няма да ви кажа.

А старата съседка учи братята:

— Не така, грешите. Каквото майката не каже, малките деца ще го избъбрят.

И ето събрали се братята през нощта в гората да пасат конете и взели със себе си и по-големия син на Егле. Пуснали конете на зелената трева, наклали огън и започнали да разпитват момчето как се казва баща му и на какво повикване се обажда.

Нищо не им казал синът. С добро го питат — мълчи, с бой го разпитват — само сълзи лее.

— Е — рекли братята, — тоя прилича на майка си. Може би с по-малкия по-добре ще се спогодим.

На сутринта се върнали в къщи. Егле пита сина си:

— Защо, синко, са ти червени очите?

— В гората имаше много дим от огъня — отвърнал синът, — затова ми се зачервиха очите.

На другата нощ братята пак отишли в гората да пасат конете и взели със себе си по-малкия син на Егле.

Но и от него нищо не узнали.

Върнали се на сутринта в къщи. Егле погледнала сина си и го попитала:

— Защо, синко, и твоите очи са червени? Да не те е обидил някой?

— Не, не ме е обидил — рекъл синът. — Цяла нощ не съм спал, вардих конете, затова ми се зачервиха очите.

И на третата нощ братята се събрали в гората. Подмамили те малката племенница и я отвели със себе си.

Тя била най-любимото дете на майката и на бавачката. Никой никога с пръст не я бил докосвал, лоша дума не бил й казвал. И ето братята почнали да я питат и разпитват. Тя забила очички в земята, мълчи и само глава поклаща: „Не зная нищо.“ Но щом я заплашили с една жилава пръчка — тя затреперила цяла, побеляла като платно и разправила всичко. Казала и името на баща си, открила и на какво повикване се обажда той.

Вуйчовците това и чакали. Заплашили я да не казва нито дума на майка си и я отвели в къщи.

А самите те нарамили коси и отишли при езерото. Лошо дело извършили, изтрили косите в тревата и се върнали у дома. Щом почнали да окачват косите на пруста, Егле чула железния звън и сърцето й се свило.

— Защо, братя — пита тя, — тъй рано сте ходили на работа?

Братята отговарят:

— На утринната роса гъстата трева е по-улегнала за косене.

А Егле е все неспокойна. Същия ден тя се приготвила да се върне при мъжа си. На прага се сбогувала с майка си и баща си, пред портата прегърнала сестрите и братята си — никому не позволила да я изпрати.

Стигнала тя с децата при езерото, застанала на брега и казала, както мъжът ѝ я научил:

*Ако моят мил живее —
по водата закипяла
нека пяна се разлее,
пяна гъста, млечнобяла!*

*Ако моят мил убит е
и във твойта бездна плува —
нека кипне над вълните
пяна алена и кървава!*

Тогава се разлюлели езерните води, разпенили се. Но не бяла пяна по водите се плиска, не бяла като мляко, а алена като кръв. И от дъното се чул глас:

*В час незнаен
лоши хора
ме убиха призори.
Дъще мила,
ах, защо ти
името ми им откри!*

Горчиво заплакала Егле. После се обърнала към децата си и рекла:

— Нямате вие нежен баща, нямам аз любим мъж. Никой не ще ни посрещне в подводното царство, а под един покрив със злите убийци ние не можем да живеем. Нека бъде тъй, както аз кажа:

*Синове мои, смели момчета,
думата твърдо вий удържахте —
на дъб и ясен сега станете,
гордо изправени вечно бъдете.*

*Дъще ле, дъще, слаба душице,
както трепериш от страх смутена,
тъй в трепетлика ти превърни се
и трепкай вечно с листи зелени.*

*Аз пък ще стана ела тъжовна,
ела самотна, в мрак потопена —
сълзи ще лея, клета, бездомна,
с бурята нощем жално ще стена.*

И както казала, тъй и станало. По-големият син се превърнал във висок дъб, по-малкият — в ясен, а дъщерята — в трепетна трепетлика. Самата Егле пък станала над езерото тъмна ела.

Оттогава почнали да растат по ширната земя елата, дъбът, ясенът и трепетликата. Като тъжна вдовица елата свежда надолу своите клони. Едва полъхне вятър — трептят сякаш от страх малките листенца на трепетликата. А стъблата на дъба и ясена са яки и твърди като сърцето на верния човек. А защо това е тъй, знае само оня, който е слушал от дедите си приказката за нещастната Егле и за нейните деца.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА



<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.